

JAKUBINYI GYÖRGY

ny. érsek
Gyulafehérvári Érsekség
Gyulafehérvár, Románia
gyorgy.jakubinyi@romkat.ro

Nacionalizmus a Szentek Életében?

Zusammenfassung: *Gibt es Nationalismus im Leben der Heiligen?* Die Definition im Ungarischen Katholischen Lexikon (*Magyar Katolikus Lexikon*, Bd. IX. Budapest 2004, 703 Artikel *Nemzet* = *Nation*) lautet folgendermaßen: „Im orientalischen Denken sind die wichtigsten Elemente der Nation die gemeinsame Abstammung, die Sprache, die Geschichte und Kultur; im westlichen sind es aber das gemeinsame Gebiet, die Institutionen und der Wille zur Zusammengehörigkeit. Der Nationalismus ist die Überbetonung des nationalen Charakters.“ Jeder Christ ist vor allem ein Kind Gottes. Und alle Kinder Gottes sind gleich, so wie der Titel oder Anfang der Enzyklika des Hl. Vaters Franziskus „*Fratelli tutti*“ = *Alle sind Brüder* (nach dem Hl. Franziskus von Assisi) zum Ausdruck bringt. Es ist selbstverständlich, dass die Nationen ihre eigenen Heilige verehren. Es ist ebenfalls verständlich, dass man die Reihe der eigenen Heiligen vermehren will: man rechnet zu ihnen auch diejenige Fremde, die in der entsprechenden Nation gelebt, bzw. gewirkt haben. Es gab auch Diktaturen, in denen man die Nationalität nach der Familiennamenanalyse gerechnet hat. Das ist allerdings ungerecht. Bei der Nationalität eines Menschen spielen nämlich folgende drei Faktoren eine wichtige Rolle: die Muttersprache, die Kultur und vor allem das Selbstbewusstsein jedes Einzelnen. Letzteres ist das entscheidendste. Denn unabhängig von der eigenen Sprache und Kultur hat jeder Mensch das Recht sich zu einer Nation zu bekennen. Dabei darf man allerdings nicht die eigene Vergangenheit oder Abstammung leugnen, so wie dies bei der Seligsprechung von Veronica Antal, Jungfrau mit ewigen Gelübden, Märtyrin der Keuschheit (1935–1958), „Moldauer Katholikin“ der Fall war (d. h. Tschango, die teilweise Szekler-ungarische Einwanderer waren im 18. Jahrhundert aus Siebenbürgen nach Moldau). Die These unserer Studie lautet: Es gibt keinen Nationalismus im Leben der Heiligen,

sondern lediglich der menschliche Versuch einen bestimmten Heiligen für das eigene Volk zu beanspruchen.

Schlüsselwörter: Nationalismus, Alle sind Brüder, das nationale Selbstbewusstsein, die Selige Veronica Antal Mártyrin der Keuschheit, Tschango, die Heilige Mutter Teresa von Kalkutta.

A Magyar Katolikus Lexikon meghatározása: „A keleti gondolkodásban a nemzet fontosabb elemei a közös leszármazás, nyelv, történelem és kultúra; a nyugatiban a közös terület, intézmények és az összetartozás akarata. *A nemzeti jelleg túlhangsúlyozása a nacionalizmus.* A nemzeti kisebbségek problematikájában a keleti és nyugati gondolkodás ütközhet, megoldása az Egyházban rejlik. – A régi magyar alkotmány szerint a nemzet a nemesek és a nemesi szabadsággal bírók összessége, tekintet nélkül a származás és a nyelv különbségére, azaz minden nemes magyarnak számított, akkor is, ha horvát, német stb. vérből származott, s esetleg anyanyelve sem volt magyar. Erdélyben a székelyek, magyarok és szászok nemzetét különböztették meg.”¹

A kereszteny ember tehát elsősorban Isten gyermeke, Krisztus tanúja a családban és a közéletben, de ugyanakkor jó hazafi, aki védi nemzetét, kultúráját és hazáját, elismerve azonban, hogy mindannyian Isten gyermekei vagyunk, tehát „Mindnyájan Testvérek”, ahogy Ferenc Szentatyánk legutóbbi körlevelének² már a címében idézi Assisi Szent Ferencet.

A Katolikus Egyház és az Ortodox Egyház tiszteli a Szenteket, gyakorolják a szentté avatást. A Katolikus Egyház hivatalosan boldoggá és szentté avatottjai teljes listáját emléknapijuk szerint

¹ *Nemzet* címszó in: *Magyar Katolikus Lexikon*, IX. kt. SzIT, Budapest 2004, 703.

² A *Fratelli tutti* kezdetű enciklika Ferenc Szentatyánk harmadik körlevele pápasága nyolcadik évében, amelyet Assisiben írt alá 2020. 10. 03-án Szent Ferenc sírjánál. A körlevél szociális enciklika. Témája: a szociális testvériség és barátság.

naptári sorrendben, néhány rövid életrajzi adat kíséretében a Római Martyrologium³ hozza.

Egészen természetes, hogy minden nép a saját Szentjeit emeli ki. Ez nem csak nemzeti büszkeség, hanem gyakorlati értelmezés. Feltételezik ugyanis, hogy a szentek, ha már a jó Isten boldog színélátásában vannak, akkor közbenjárnak elsősorban honfitársaikért és minden emberért. Ennek felel meg az egyház hivatalos gyakorlata is: Egyházunkban érvényben van az egyetemes római naptár, megfelelő ünnepekkel és a Szentek emléknapjaival. Ehhez az általános naptárba fűzi bele minden Püspöki Kar saját nemzeti Szentjeit és Boldogjait, majd az egyházmegyék is saját Szentjeiket és Boldogjaikat. Így jön létre az egyházmegyei naptár, amelyet szintén a Szentszék hagy jóvá. Ha ezt ismerjük, akkor megértjük, hogy leghíresebb magyar Szentünk, Árpád-házi Szent Erzsébet miért szerepel a német naptárban Tübingiai Szent Erzsébet néven, míg az egyetemes római naptárban – és erre büszkék is lehetünk – Magyarországi Szent Erzsébet a neve, mint a magyar nyelvterület naptáraiban.⁴ Amióta az új szentmi-

³ A II. vatikáni zsinat után jelent meg az átdolgozott kiadás latinul 2001-ben. Ennek második kiadása: *MARTYROLOGIUM ROMANUM* Ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatum, Editio Altera, Typis Vaticanis A. D. MMIV. A magyar fordítása: *A RÓMAI MARTYROLOGIUM*, ford. dr. Diós István, SzIT, Budapest 2010. A könyv 6650 név szerint ismert Boldogot és Szentet hoz, azon kívül 7400 névtelen vértanút, akik csak egy-egy vértanúcsoport létszámában szerepelnek névtelenül.

⁴ *Szent Erzsébet*, II. Endre magyar király és Meráni Gertrúd királyné öt gyermeke közül a középső, Szent Margit, Szent Kinga és Boldog Jolán nagynénje (1207–1231). Már négyéves korában Wartburgba vitték, hogy a leendő tübingiai tartománygrófnak a felesége legyen. 1221-ben vette el Szent Lajos tartománygróf, amikor 21 éves volt, Erzsébet pedig 14 éves. Kitűnt jótékonykodásával. Amikor férje keresztes hadjáratba indulva meghalt, kiűzték. Ő, a ferences harmadrendi azonban gondoskodva gyermekeiről, betegápolással töltötte utolsó napjait is. Rendezve gyermekei jogait, még kórházat is alapí-

sekánonokban tetszés szerint meg lehet említeni a napi szentet vagy a védőszentet, azóta találkoztam olyan paptestvérekkel is, akik még ott is, ahol ezt a kánon nem teszi lehetővé, betoldják szabálytalanul: „és a magyar Szentek”. Gondolom, hogy többnyelvű hívek esetében ilyen „hazafias” szabálytalanságot nem követ el!

Eszembe jut, hogy először kispap koromban a gyulafehérvári szemináriumunkban láttam ilyen tablót *Magyar Szentek* felirattal, és ott szerepeltek a legismertebb magyar szentek képei. Elgondoltam, hogy mi volna, ha egyszer egy ilyen tablót állítanánk össze: *Zsidó Szentek*, és rajta szerepelne a Boldogságos Szűz Mária, Szent József, a 12 Apostol és a többi újszövetségi Szent egészen Szent Edith Steinig.⁵

Az is érthető, hogy minden nép szeretne minél több saját szentet felmutatni. Ezért például mi, magyarok, magyar szentek közé soroljuk mindazokat, akik a mai Magyarország területén születtek, éltek vagy működtek a magyar honfoglalás, 896 előtt. Ilyen például Tours-i Szent Márton püspök,⁶ aki Pannónia római tartomány Sabaria városában született (Szombathellyel azonosítják) Kr. u. 316/317, és tours-i püspökként halt meg Galliában, a mai Franciaországban (†397. 11. 08.).

tott, amelyben ő maga is ápolta a betegeket. Így lett a katolikus Caritas védőszentje! Johann Wolfgang Goethe német költő „a legnagyobb német aszszonynak” nevezte. Vö. címszó, in: *Magyar Katolikus Lexikon*, III. kt. SzIT, Budapest 1997, 281–285.

⁵ Német-zsidó filozófusnő (1891–Auschwitz, 1942. 09. 09.), zsidó konvertita 1922, *Keresztről nevezett Terézia Benedicta* OCD kármelita nővér 1933, egyszerre zsidósága és katolikus hitének auschwitz-i vértanúja, aki vértanúságát népéért ajánlotta fel! Európa társvédőszentje.) Vö. címszó *Terézia Benedicta*, in: *Magyar Katolikus Lexikon*, XIII. kt. SzIT, Budapest 2008, 876–877.

⁶ Vö. címszó *Márton, Tours-i, Szent*, in: *Magyar Katolikus Lexikon*, VIII. kt. SzIT, Budapest 2003, 759–762.

A magyar Szentek között tartjuk számon azokat is, akik pl. magyar királynék vagy királyok voltak, de nem magyarok, például Bajor Boldog Gizella (985–1065), Szent István felsége és Szent Imre édesanyja, II. Szent Henrik német-római császár testvére, vagy IV. Boldog Károly, utolsó megkoronázott királyunk (és osztrák császár I. Károly néven, 1887–†Funchal, Madeira szigete, 1922. 04. 01., száműzetésben) a Habsburg–Lotaringiai-házból.

Szent István királyunk többek között Rómában is épített 1030 táján a Szent Péter sírja mellett zarándokházat, és védőszentje, Szent István első vértanú tiszteletére templomot a magyar zarándokoknak. Amikor ezt 1776-ban lebontották a Szent Péter-bazilika bővítésekor, cserébe a pápa a magyar zarándokoknak adott Santo Stefano Rotondo (Kerek Szent István) ősi bazilikában egy kápolnát, de a magyarok úgy tudják, hogy az egész bazilika a római magyar nemzeti templom. Hiszen ezen a címen kapta Tiszteletreméltó Mindszenty József bíboros-hercegprímás is bíborosi címtemplomként (titulus). Végül a Szent Péter sírja melletti lebontott Szent István-i templom helyett II. Szent János Pál pápa a magyarságnak ajándékozott egy üres kápolnát a Szent Péter-bazilika altemplomában (a „Grották”-ban) a pápa sírok sorában, és ő maga szentelte fel a Magyarok Nagyasszonya tiszteletére az ő ünnepnapján, 1980. 10. 08-án.⁷ A kápolnában a két oldalfalon a magyar szentek dombormű sorozata áll. Dr. Németh László római magyar lelkész ezt írja róluk: „Ők Magyarországon születtek és éltek, vagy nem magyarnak születtek, de magyar földön lettek szentté, illetve magyarként kerültek idegen országokba, és ott váltak szentté, az ottani népek felemelésére és megszentelésére.”⁸ A kápolnában fő helyen, a falon függ a Magyarok Nagyasszonya-

⁷ In: Dr. Németh László, *A magyarok római kápolnája*, SzIT, Budapest 2015.

⁸ In: előbbi mű, 17.

szobor, a Szűzanya, karján a Kis Jézussal és Szent István királyunk térdelő bronzszobra előtt, jobb- és baloldalt pedig a falon 21 – az előbbi idézet értelmében – magyar szentnek a kő domborműve. A két utolsóval beteltek a helyek: 2001-ben helyezték el Apor Boldog Vilmos győri vértanú püspök (az első boldoggá avatott székely, †1945; 1997. november 9-én Rómában avatta boldoggá II. Szent János Pál pápa) és Batthyány-Strattmann Boldog László herceg, családapa, a szegények szemorvosa (†1931; 2003. március 23-án Rómában avatta boldoggá II. Szent János Pál pápa) kő domborművét. A magyar szentek között szerepel a magyarokat térítő olasz Szent Gellért OSB püspök vértanú (bencés rendi neve Gerardus, sz. Giorgio Sagredo, †1046), a cseh Szent Adalbert püspök vértanú (sz. Vojtech, Béla †997) stb. Ugyancsak az előbbi idézet értelmében két ortodox magyar szent is szerepel kő domborművel a 21 között:

1. Kijevi Magyar Szent Mózes, magyar katona a kijevi nagyfejedelemnél, majd szerzetes a „barlangkolostorban” (Pecszerszkaja) haláláig. †1043. Az orosz ortodox egyház avatta szentté. Emléknapja júl. 26.

2. Szent Iréne bizánci császárné, Piroska néven Szent László királyunk leánya. Mint az ortodox bizánci trónörökös feleségét újrakeresztelték Iréne néven. Özvegyen a maga alapította kolostorba lépett Xenia (= az idegen) apáca néven. †1134. A bizánci ortodox egyház avatta szentté. Emléknapja aug. 13.

Láthatjuk, hogy sokféle próbálkozás volt a történelem folyamán meghatározni a nemzetiséget. Egyesek a névelemzést tekintették lényegesnek. Diktatúrák idején előfordult, hogy névelemzés alapján sorolták be a polgárokat a nemzetiségekbe. Ez igazságtalanság, hiszen a családnevek a származásra utalnak, nem az egyén nemzetiségére. Fekete István (nagyapja sz. Schwartz, 1883-ban magyarosította Fekete Antalra; *schwarz* németül = *fekete*) katolikus írónk írja önéletrajzi regényében, hogy gyermek-

korában az utcán játszott, amikor összevesztek, és egy szomszéd játszótársa rákiáltott: Te sváb! Sírva fakadt. Hazarohant, és azt kérdezte édesapjától: „Ugye a Svarc név magyar név? Mi ugye magyarok vagyunk?” Édesapja megmagyarázta, hogy magyarok, de származás szerint családnévük tényleg német. Amikor az iskolában németet is kezdtek tanulni, akkor értette meg, mit is magyarázott neki édesapja.⁹

Jelenleg is eltérés van az országok között, hogyan értelmezik a nemzeti hovatartozást. Amikor Rómában beiratkoztam a pápai egyetemre – 1970-ben még latin űrlapot használtak! –, a *Natio* mellé beírtam, hogy magyar (= Hungarus). Úgy tudtam, hogy a latin *natio* = *nemzet*, márpedig a szentszéki hivatalos latinban *natio* = *ország*, *állam* is. Amikor a titkár átnézte az űrlapomat, megkérdezte: „Ön hogyan írhatta be magát magyarnak, mikor útlevele román, tehát Ön román!” Megmagyaráztam neki, hogy a kelet-európai kommunista országok szovjet mintára megkülönböztetik az állampolgárságot és a nemzetiséget. Én például állami dokumentumokban úgy szerepelek, mint magyar nemzetiségű román állampolgár (cetățean român de naționalitate maghiară). Csodálkozott, mert Nyugaton az állampolgárság egyenlő a nemzetiséggel (olaszul *cittadinanza*, angolul *citizenship* = állampolgárság, olaszul *nazionalità*, angolul *nationality* = nemzetiség, de jogi értelemben = állampolgárság!). Például Franciaországban minden állampolgár francia, még akkor is, ha elzászi német, és német az anyanyelvé!

Ezek után megérett bennem az a nézet, hogy nemzeti azonosságomnak három pillére van: anyanyelv, kultúra és öntudat. Az utolsó a legfontosabb és egyedül is döntő. És itt merül fel a kér-

⁹ Fekete István, sz. Gölle, Somogy vm., 1900 – †Budapest, 1970. gazdatiszt, író. Önéletrajzi regénye: *Ballagó idő*, Budapest 1970. Vö. Fekete István címszó in: *Magyar Katolikus Lexikon*, III. kt. SzIT, Budapest 1997, 544–545.

dés: Hagyjuk meg mindenkinek a szabadságát, hogy annak vallja magát – függetlenül származástól, családnévtől, anyanyelvtől, kultúrától –, aminek akarja. Tiszteljük egymás meggyőződését. De azt elvárhatjuk, hogy a kölcsönös megbecsülés mellett ne tagadjuk le a múltat, például a származást. Erre jó példa a moldvai csángó magyarok vagy magyar csángók esete. Mindenki tudja, hogy a moldvai csángók nagy része ma már román anyanyelvű, és románnak is vallja magát. Érdekes, hogy a Román Akadémia szófejtő szótárának¹⁰ első kiadása ezt írja a szócikkben: „CSÁNGÓ, csángók, hn. főnév (*többes számban*), Román és magyar nyelvű és katolikus vallású népesség neve, akik az idők folyamán Erdély délkeleti részéből vándoroltak ki Moldvába (főleg Bákó vármegyébe); (*és egyes számban*) személy, aki tagja ennek a népességnek. – A magyar *csángó* szóból származik.” Ezzel szemben az újabb szófejtő szótárban már ez áll: „CSÁNGÓ, hn. főnév. (*többes számban*) Magyar nyelvű, nagyrészt kétnyelvű, katolikus vallású népesség, a 15. században telepedtek le Moldva egyes tartományaiban (a Tatros, Beszterce és a Szeret völgyében); (*és egyes számban*) személy, aki tagja ennek a népességnek. – Többes számban: csángók. / A magyar *csángó* szóból származik: „rosszul hangzik”. Az új változatból kimaradt, hogy Erdélyből vándoroltak be, de legalább megmaradt az, hogy részben magyar nyelvűek.¹¹ Változik a történelem? De még az egyházban is előfordul hasonló eset. Csak egyet hozok fel példaként.

¹⁰ DEX – Dicționarul Explicativ al Limbii Române, Academia Română, Ed. Univers Enciclopedic, București 21996, 157. CEANGÁU szócikk. Magyar fordításban közlöm. – Újabb szótár: DEXI – Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura ARC – GUNIVAS (Chișinău) 2007, 325. CEANGÁU szócikk. Magyar fordításban közlöm.

¹¹ *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*, I. kt., Akadémiai Kiadó, Budapest 1967, 477 *csángó* szócikke a szónak többféle jelentését hozza. Meléknév: 1. csángó magyar népcsoporthoz tartozó, 2. kóborló, 3. szószátyár,

2018. szeptember 22-én Nisiporești moldvai faluban Angelo Amato bíboros Ferenc Szentatyánk nevében boldoggá avatta Veronica Antal moldvai katolikus vértanú munkás szűzleányt – a „csángó Maria Goretti”¹² –, akit fiatal ember gyilkolt le tisztasága védelmében (sz. Nisiporești, NT, 1935. 12. 07. †hazatérőben a szentmiséről a szomszéd faluból, 1958. augusztus 24.). Apáca akart lenni, de a rendek feloszlatása miatt hivatalosan a minorita/ferences harmadik rendbe lépett (terciárius), és titokban hármas örökfogadalmat tett. A hivatalos életrajzban¹³ nem szerepel a csángó szó, mert azt most a román csángók gúnynévnek tekintik. Ma nevük „moldvai katolikusok”. Boldog Veronika falujáról ez áll az életrajzban: „A római De Propaganda Fide Szent Kongregációhoz 1765 után küldött jelentésekből kitűnik, hogy Nisiporești falu egyike az Erdélyből kivándorló román katolikusoknak, akik az akkor Erdélyben uralkodó élelemhiány miatt telepedtek itt le, valamint a háborúk miatt, amelyeket akkor a Habsburg Birodalom folytatott; főleg fiatalok jöttek, akiket be akartak sorozni a hadseregbe.” Ehhez csak annyi megjegyzésünk van, hogy a jelentéseket olasz hithirdető szerzetesek küldték Moldvából Rómába, akik nem tudtak magyarul. Másrészt a

4. *rosszul hangzó*, 5. bolondos. Főnév: 1. a csángó népcsoporthoz tartozó személy, 2. nem szép hangú harang. Érdekes, hogy a DEXI a csángó szó jelentései közül csak a „*rosszul hangzót*” hozza, ami harangra utal, míg a népcsoport csángó neve világosan utal a „*kóborló*”, *elcsángált* jelentésre!

¹² *Goretti Szent Mária* (1890 – †Nettuno, Róma, 1902. 07. 06.) szegény parasztcsaládban született és nőtt fel Nettuno mellett egy tanyán, ahol 12 éves korában ellenállásán feldühödve a gazda fia megölte tisztasága védelmében. XII. Piusz pápa avatta szentté a szüzesség vértanúját. Azóta a tisztaság szüzi vértanúit népiesen egyszerűen „Goretti Máriának” nevezik. Vö. *Mária, Goretti, Szent* címszó in: *Magyar Katolikus Lexikon*, VIII. kt. SZIT, Budapest 2003, 627–629.

¹³ Pr. Alexandru Suceu, *Fericita Veronica Antal Crin însângerat*, Editura Serafica Roman 2018, 23. (*Antal Boldog Veronika. Egy vérrel borított liliom.*)

szövegből világos, hogy nem erdélyi katolikus románokról van szó, hanem erdélyi római katolikusokról. Ugyanakkor utal arra, hogy ezek a „román katolikusok” kényszersorozás elől menekültek 1765 után. Ez pedig világos utalás a madéfalvi veszedelemre.¹⁴ 1764. január 7-én a székely határőrség felállítása ellen tiltakozó kb. 5000 székelyre ágyúval lőttek az osztrákok. 200 áldozat volt, több ezren pedig elmenekültek a még török fennhatóság alatt álló Moldvai Fejedelemségbe. Amikor az osztrákok 1772-ben bekebeleztek Észak-Moldvát és a Bukovina nevet adták neki, akkor a német-római császár / magyar király amnesztiát adott a menekülteknek, de nem térhettek haza, hanem egy részük 1777–1786 között átment Moldvából az osztrák Bukovinába. Itt öt „bukovinai székely” falut alapítottak.¹⁵ Az öt falu még megvan, román néven, de a „bukovinai székelyek” már nincsenek bennük, mert 1888–1910 között részben Dél-Erdélybe telepítették őket, hogy erősítsék a magyar lakosságot, maradékuk pedig a Horthy–Antonescu-egyezség alapján 1941-ben Bácskába költözött az elhagyott német házakba, majd a szerbek érkezésekor 1944-ben továbbmenekültek Magyarországra, főleg Baranya megyébe. De maradjunk a témánál. Miért kell letagadni a moldvai csángók egy részének a származását? Függetlenül attól, hogy kik voltak az ősök, a bevándorlók, milyen nyelvet beszéltek, meg kellett volna kérdezni a boldog vértanút, hogy minek vallotta magát. Az pedig igazán nem érintette származását. De nem hiszem, hogy neki ilyen problémái lettek volna.

A nacionalizmus hatása még korunkban is behatol egészen a Szent Péter-bazilikáig. Konkrét példa rá Kalkuttai Szent Te-

¹⁴ *Madéfalvi veszedelem* címszó in: *Magyar Katolikus Lexikon*, VIII. kt. SzIT, Budapest 2003, 229.

¹⁵ *Bukovinai székelyek* címszó in: *Magyar Nagylexikon*, IV. kt., Akadémiai Kiadó, Budapest 1995, 739–740.

réz Anya,¹⁶ korunk Nobel-díjas leghíresebb szentje. A világ úgy tudta, hogy albán, majd jelentkeztek a macedónok, és kinevezték macedónnak, mert a mai Macedónia (pontosabban legújabban Észak-Macedónia) fővárosában, Szkopjében született 1910-ben. A kommunizmus bukása után az albán fővárosban, Tiranában szobrot emeltek „a legnagyobb albán nőnek, a Nobel-díjas Kalkuttai Teréz Anyának”. Szkopjében, Macedónia fővárosában szintén szobrot emeltek „a legnagyobb macedón nőnek, Kalkuttai Teréz Anyának”, cirill betűs felirattal. A szentté avatási dekrétumban ez áll: „Született Szkopjében, albán családban”.¹⁷ A római Szent Péter-bazilikában a főhajó jobb és bal oldalán az oszlopsorokon egymás fölötti két-két sorban kb. ötméteres szobrok állnak, mind rendalapítók. Amikor beteltek az üres helyek, folytatták a sorozatot a Szent Péter-bazilika apszisának külső oldalán levő fülkékben, ugyanolyan nagyságú rendalapító szobrokkal. Így került sor Kalkuttai Szent Teréz Anya szobrára

¹⁶ *Teréz anya, Kalkuttai, Boldog címszó* in: *Magyar Katolikus Lexikon*, XIII. kt. SzIT, Budapest 2008, 875–876. Teljes neve: Agnes Gonxha Bojaxhiu, sz. Szkopje, Törökország (ma: Észak-Macedónia), 1910. 08. 27. †Kalkutta, India, 1997. 09. 05. 1928-ban belép az írországi, dublini Loretói Miasszonyunk kongregációba. Indiában novícia. 1937-ben örökfogadalmat tesz. 1946-ban isteni sugallatra a legszegényebbek szolgálatára szentelte életét. 1950-ben megalapította a Szeretet Misszionáriusai kongregációt, amely 1965-ben pápai jóváhagyást kapott. 1954-ben házat nyitott a haldoklóknak. 1965-ben létrehozta az első külföldi alapítást Caracasban. Az alapítástól az 1997-ben, betegség alapján történt lemondásáig a rend elöljárója. Példaképe Lisieux-i Kis Szent Teréz. Rendi nevét tőle vette: nevezett Teréz nővér. 1979-ben Nobel béke-díj. II. Szent János Pál pápa 2002. október 19-én boldoggá avatta Rómában, Ferenc Szentatya pedig 2016. szeptember 4-én Rómában szentté avatta. Erdélyben is járt 1990. június 8-án és 1992. október 14-én, és megalapította a ma is működő sepsiszentgyörgyi plébániai Mária Világ Királynője templomot és rendházat az Őrkő negyedben. (Erdélyi vonatkozások I. Jakubinyi György, *A szentek nyomában Erdélyben*, Gyulafehérvár ³2009, 179–182. 254.)

¹⁷ *Litterae decretales* in: *Acta Apostolicae Sedis* CIX. 04. 08. 2017, 827–830.

is a rendalapítók között, mert 1950-ben megalapította a Szeretet Misszionáriusai rendet, amely világhírű, és nálunk is áldásosan működnek „a szegények legszegényebbjai” között. 2008. szeptember 3-án XVI. Benedek pápa szkopjei küldöttséget fogadott (a polgármester, a katolikus püspök és Tome Serafimovski szobrász), amely átadta Teréz Anya háromméteres szobrát a pápának, hogy tegyék ki a Szent Péter-bazilikában a rendalapítók közé. A macedónok már 2003-ban egy kisebb szoborral kísérleteztek, „Macedónia leánya” felirattal. Ezt már akkor az olaszországi és a szentszéki albán követség megakadályozta. A vitára való tekintettel a Szentatya úgy döntött, hogy a szobrot raktárba kell helyezni, amíg a vita el nem dől. Nem tudom, jelenleg hogyan áll a Szentszéknél a szoborvita, de most jön az érdekesség: Teréz Anya se nem albán, se nem macedón, hanem macedoromán vagy aromân volt. Egy osztrák kutató évekig tartó helyszíni stb. nyomozás után bebizonyította könyvében, hogy Teréz Anya szkopjei macedoromán családban született, anyanyelve macedoromán. De lássuk a tényeket Wolf Oschlies könyve nyomán.¹⁸

Teréz Anya – ahogy a világ ismerte – az akkor Török (Oszmán) Birodalomhoz tartozó Macedónia fővárosában, Skopjében (magyar történelmi török neve: Üszküb) született 1910. augusztus 27-én macedoromán katolikus családban. Családi nevük *Bojaxhiu* (ejtsd: *Bojádzsju*), tulajdonképpen török eredetű román szó is: *boiangiu* = *kelmefestő* és *boiangerie* = *kelmefestő műhely*. Keresztneve pogány volt: *Gonxha* (ejtsd: *Gondzsa*, egy virág neve), ezért a keresztlelő plébános mellé írta az Ágnes nevet, hogy legyen védőszentje. Tehát teljes neve Agnes Gonxha BOJAXHIU. Édesapja gazdag ember volt: festékesüzlete volt, családi nevük jelentésének megfelelően. A valah negyedben laktak, és a városi

¹⁸ Wolf Oschlies, *Mutter Teresa. Die Jugend in Skopje*, Wieser Verlag, Klagenfurt/Celovec 2009 (zsebkönyv, képekkel).

tanácsban a város macedorománjait (valahok) képviselte. Politikai merénylet áldozata lett, amikor a városi tanáccsal Belgrádban jártak Macedónia jövője ügyében. Macedónia ugyanis a két Balkán-háború alatt hol Bulgáriához, hol Görögországhoz tartozott, majd az I. világháború végén már Szerbiához (1929-től Jugoszlávia). Teréz anya ifjúkorában olvasta Kis Szent Teréz *Önéletrajzát*, és akkor kezdett lelkesedni a missziókért. Hivatást érzett. Egy népmisszió alkalmával a jezsuita atya tanácsára belépett az írországi Loretói Miasszonyunkról nevezett missziós rendbe, és azonnal Indiába küldték misszióba. Ott végezte a noviciátust, képzését, fogadalmazott, majd előkelő leánylíceumban – amelyet a nővérek vezettek – tanított. 1946-ban kapta a sugallatot, hogy pápai engedéllyel hagyja el a rendet, és az utcára kidobott haldoklókat szedje össze. Ápolásukra rendet alapított, amely elnyerte a pápai jogot is. (Ma már a rendnek 760 házban 5292 nővére van, a 2019-es *Pápai Évkönyv = Annuario Pontificio 2019*, 1462 adatai szerint.)

Amikor először volt Bukarestben, akkor kijelentette: „Nekem közöm van ehhez az országhoz, ehhez a néphez.” Vagyis utalt macedoromán voltára. Egyébként Teréz Anya nem szokott önmagáról beszélni, még kevésbé nemzetiségéről vagy anyanyelvéről, mert számára csak a szenvedő embertárs, „a szegények legszegényebbjei” léteztek, függetlenül attól, hogy milyen nemzeti-ségűek voltak és milyen nyelvet beszéltek. Csodálkozom, hogy a romániai román katolikusok nem karolták fel Teréz Anyát és nem sorolták be a román szentek közé (legalábbis még eddig nem). Az ortodox román egyház például már román szentté avatta a macedoromán vagy aromân Andrei Șaguna erdélyi metropolitát, Nagyszeben érsekét (1809–1873).

Következtetésem ez volna: A címben feltett kérdésre azt válaszolhatom, hogy nacionalizmus nincs a *Szentek Életében*, de

vannak és lesznek még emberi próbálkozások egyik-másik Szentet megnyerni népeik javára. Ez az emberi gyarlóság azonban nem érinti a Szentek életszentségét. És ez a lényeg. Kempis Tamás írja: „Ne kutass, ne vitatkozzál a szentek érdemeiről, hogy melyik szentebb, melyik nagyobb a mennyek országában. (...) Ez a szenteknek nem kedves.”¹⁹ És ez áll a Szentek nemzetisége, származása körüli vitára is. Helye van a történelmi kutatásnak, és az igazságtól nem kell félni. „Az igazság szabaddá tesz beneteket”, mondta az Úr Jézus (*Jn* 8,32). A zsidó a reggeli imában hálát ad azért, hogy a Mindenható nem teremtette góznak (nem zsidónak), rabszolgának, sem nőnek. Ezért mondja Szent Pál többször is – aki már imádkozta ezt a több mint kétezer éves zsidó reggeli imát –, hogy Krisztusban új teremtmény vagyunk, mindannyian testvérek és egyenlők, és most már ez a három különbség is megszűnt: „Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindannyian eggyé lettetek Krisztus Jézusban” (*Gal* 3,28, vö. *Kol* 3,11 is). Legyünk büszkék nemzetiségünkre, anyanyelvünkre, kultúránkra, és védjük azt katolikus módon, elismerve, hogy ugyanakkor az egyetemes egyház tagjai vagyunk, mindannyian testvérek.

¹⁹ Kempis Tamás, *Krisztus követése*, Pázmány Péter – Zsiros Ferenc SJ, Anonymus, Róma 1960, 246: III. könyv, 58. fejezet, 6–23.